

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра педагогіки та гуманітарних дисциплін

ПОГОДЖЕНО:

Начальник кафедри,
кандидат педагогічних наук, доцент
Разумейко Н.С.

31 08 2021 р.

СИЛАБУС

**З навчального курсу «Основи наукових досліджень
та академічної доброчесності»**

**Спеціальність 051 «Економіка»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

професор кафедри, кандидат
педагогічних наук, доцент
Дрижак В.В. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри педагогіки та
гуманітарних дисциплін
Протокол № 10 від 31 08 2021 р.

Кредити та кількість годин: 3 кредити ECTS;
години: 16 - лекцій, 18- семінарських, 10 – практичних.
46 - самостійна робота.

Чернігів – 2021

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Згідно статті 4. Закону України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII «Про наукову та науково-технічну діяльність» суб'єктами наукової діяльності є: наукові працівники, науково-педагогічні працівники, аспіранти, ад'юнкти і докторанти, інші вчені, наукові установи, університети, академії, інститути, музеї, інші юридичні особи незалежно від форми власності, що мають відповідні наукові підрозділи, громадські наукові організації.

У закладах вищої освіти науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти організовується на декількох рівнях:

1) здобувачі вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні:

- залучаються до роботи у предметних гуртках, секціях. Учасники гуртків утворюють курсантське (студентське) наукове товариство;

- готують курсантські (студентські) конкурсні та курсові роботи, реферати, доповіді тощо;

- беруть участь у науково-практичних конференціях, семінарах, дискусійних майданчиках, брифінгах;

2) здобувачі вищої освіти, що навчаються на 2-му (магістерському) рівні, крім того, виконують та захищають дипломні роботи;

3) здобувачі вищої освіти, що навчаються на третьому (освітньо-науковому) рівні, де здійснюється підготовка докторів філософії, проводять ґрунтовні наукові дослідження та готують дисертації для прилюдного захисту на здобуття наукового ступеня.

У процесі вивчення курсу «Основи наукових досліджень» виконуються пізнавальні, методичні та практичні завдання.

Пізнавальні завдання дозволяють сформувати у здобувачів вищої освіти знання про методи, форми та джерела наукового пізнання, які використовуються для проведення науково-дослідницької роботи.

Під час виконання методичних завдань здобувачі вищої освіти ознайомлюються з методикою проведення наукових досліджень на належному методологічному рівні, що дозволить вирішувати проблеми їх подальшого навчання та виховання.

- У результаті вирішення практичних завдань формуються уміння та навички виконувати посадові обов'язки творчо, застосовуючи креативне мислення та науковий пошук, а також організації, постановки та проведення науково-дослідницької роботи.

Курс «Основи наукових досліджень» закладає базу для розуміння майбутніми фахівцями кодексу професійної етики науковця.

Під час вивчення дисципліни буде зроблено ставку на поєднання традиційних форм роботи – лекції, обговорення питань семінару, розв’язування задач, виконання вправ, а також використовуватимуться такі як, робота з текстами, організація диспутів, написання творчого завдання-есе.

Вивчаючи курс здобувачі освіти мають можливість долучитись до дискусій з приводу важливих питань організації роботи наукових колективів, установ, організацій, закладів вищої освіти, суспільної моральності та професійної етики. Думка кожного учасника освітнього процесу стане невід’ємною складовою здобуття відповідей на актуальні питання.

2. МЕТА КУРСУ

Науково-педагогічні працівники, керуючи здобувачами вищої освіти в плані організації їх науково-дослідницької діяльності, ставлять на меті:

- по-перше, навчити їх методиці організації науково-дослідницької діяльності, зокрема, обирати тему дослідження, визначати її науковий апарат (мету, об’єкт, предмет, завдання дослідження), складати план, обирати способи, шляхи та методи теоретичного й емпіричного дослідження, формулювати висновки та робити рекомендації тощо;

- по-друге, залучати якомога більшу кількість здобувачів вищої освіти до активної участі в науковій діяльності, оскільки, наукова діяльність – це інтелектуальна діяльність, яка спрямована на пошук нових знань, формування умінь і навичок, тобто професійних компетентностей;

- по-третє, наблизити освіту у навчальному закладі до сучасних європейських вимог і стандартів.

Досягти окресленої мети допоможе даний силабус.

Отже, метою вивчення навчальної дисципліни “Основи наукових досліджень та академічної доброчесності» є формування у здобувачів вищої освіти: курсантів, студентів, слухачів денної та заочної форм навчання, знань про види, форми наукової діяльності, організації, постановки, проведення і узагальнення результатів наукових досліджень, положень та відомостей про роль і місце науки у розвитку суспільства, про закономірності та принципи розвитку науки, про методологію, організацію та шляхи забезпечення наукових досліджень в Україні.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

3.1. Тематичний план

№ теми	Найменування тем	Загальний обсяг	Обсяг аудиторного часу, акад. год.					Обсяг СР
			Всього	З них				
				Л	СЗ	ПЗ	КР	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Поняття, предмет та завдання курсу. Поняття про науку і наукові теорії.	10	4	2	2	-	-	6
2	Система і зміст наукових досліджень в Україні	14	6	2	2	2	-	8
3	Методологія наукових досліджень	18	10	4	4	2	-	8
4.	Інформаційне забезпечення наукових досліджень. Поняття про академічну доброчесність.	14	6	2	2	2	-	8
5.	Основні форми організації науково-дослідної роботи у вищій школі	16	8	2	4	2	-	8
6.	Оформлення та форми впровадження результатів наукових досліджень	18	10	4	4	2	-	8
	Всього за семестр	90	44	16	18	10		46

4. ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

4.1. Семінарські заняття

Готуючись до семінарського заняття здобувачі освіти мають підготувати конспект відповідей на питання для обговорення, що знаходяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту відповідей на всі (!) питання та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання високих балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, відмова відповідати, навіть за умови вашої присутності на семінарському занятті, оцінюється в 0 балів.

4.2. Плани семінарських занять

Тема 1. Поняття, предмет та завдання курсу. Поняття про науку і наукові теорії

План семінарського заняття:

1. Перевірка виконання домашніх завдань.
2. Обговорення навчальних питань.
3. Виступи з рефератами.

Питання для обговорення:

1. Предмет, завдання, функції та структура курсу.
2. Поняття, сутність та функції науки.
3. Поняття та функції наукової теорії.
4. Класифікації наук як наукова проблема.
5. Понятійний апарат.

Реферати:

1. Передісторія та основні етапи розвитку науки.
2. Системність та структура наукової теорії.
3. Наукове пізнання як динамічна структура.
4. Свобода наукового пізнання та соціальна відповідальність вченого.

Практичні завдання і теми для самостійних досліджень

1. Проведіть дослідження і складіть таблицю "Основні етапи розвитку науки", записавши в неї імена, дати, назви творів видатних вчених.
2. Проаналізуйте, що спільного та відмінного між науковим та повсякденним пізнанням.
3. Спробуйте, використовуючи факти сучасного життя, показати зростання ролі науки у розвитку суспільства та формуванні людської особистості.

4. Спробуйте визначити та проаналізувати поняття: «науковець», «дослідник», «вчений», «науковий працівник»
5. Складіть глосарій термінів та понять даної теми (10 - 15 слів).

Питання для самоконтролю:

1. Визначте, що є об'єктом і предметом курсу «Основи наукових досліджень».
2. Поясніть, з якими науками найтісніше пов'язаний курс «Основи наукових досліджень»?
3. Аргументовано поясніть, коли виникла наука.
4. Назвіть імена найвидатніших мислителів минулого, погляди яких сприяли розвиткові науки.
5. Що означає поняття «наукова комунікація».
6. Поясніть, що спільного та відмінного між наукою та практикою.
7. Визначте основні етапи розвитку наукової теорії.
8. Яка структура формування наукової теорії?
9. Якими ознаками характеризується наукова діяльність?

Тема 2. Система і зміст наукових досліджень в Україні

План заняття:

1. Перевірка домашнього завдання.
2. Обговорення навчальних питань.
3. Виступи з рефератами.

Питання для обговорення:

1. Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів в Україні:
  - підготовка докторів філософії;
  - підготовка докторів наук.
2. Атестація наукових та науково-педагогічних кадрів в Україні.
3. Поняття та основні стадії наукового дослідження.
4. Пріоритетні напрямки розвитку науки в Україні.
5. Науково-дослідницька діяльність студентів.

Реферати:

1. Ефективність наукових досліджень на сучасному етапі розвитку науки.
2. Державні гарантії науково-педагогічних працівників.
3. Психологія та технологія наукової творчості.
4. Інституційна організація науки в історичній ретроспективі.

Практичні завдання і теми для самостійних досліджень

1. Проаналізуйте структуру управління в науково-дослідному інституті.
2. Складіть глосарій термінів та понять даної теми (10 - 15 слів).
3. Проаналізуйте, що спільного та відмінного між поняттями «аксіома», «постулат» і «принцип».
4. Спробуйте, використовуючи факти сучасного життя, проаналізувати пріоритетні напрямки розвитку науки в Україні.
5. Проаналізуйте ієрархічну схему управління науковою діяльністю.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть суб'єктів наукової діяльності.
2. Які установи та заклади займаються науковою діяльністю?
3. Визначте, які що є об'єктом наукової діяльності?
4. Назвіть ознаки наукової школи.
5. Які встановлено наукові ступені та вчені звання?
6. Які характерні наукової діяльності?

Тема 3. Методологія наукових досліджень

Семінарське заняття №1.

План заняття:

1. Перевірка домашнього завдання.
2. Обговорення навчальних питань.
3. Виступи з рефератами.

Питання для обговорення:

1. Поняття та сутність методологічної культури науки.
2. Системний підхід у наукових дослідженнях.
3. Характеристика видів методології науки (фундаментальної, загальнонаукової, конкретнонаукової).
4. Поняття та характеристика наукової ідеї.
5. Міждисциплінарні підходи та методи наукових досліджень.

Реферати:

1. Поняття та еволюція наукових парадигм.
2. Етичні норми і цінності науковця.
3. Організація роботи наукового колективу.

Практичні завдання і теми для самостійних досліджень

1. Проаналізуйте основні етапи еволюції наукових парадигм.
2. Складіть глосарій термінів та понять даної теми (10 - 15 слів).
3. Дайте характеристику основним видам наукових методологій.
4. Спробуйте визначити та проаналізувати особливості традиційної методологічної культури.
5. Спробуйте визначити та проаналізувати особливості нової методологічної культури.

Питання для самоконтролю:

1. Що означає «методологічна культура науки»?
2. Що таке наукова парадигма?
3. Що означає поняття «наукова революція»?
4. Як Ви розумієте поняття «методологія дослідження»?
5. Назвіть види методології.
6. Що таке наукова ідея?
7. Що означає системний підхід в методології досліджень?
8. Які головні напрями методології досліджень?

Семінарське заняття № 2.

План заняття:

1. Перевірка домашнього завдання.
2. Обговорення навчальних питань.
3. Виступи з рефератами.

Питання для обговорення:

1. Поняття та класифікація методів наукових досліджень.
2. Характеристика загальних методів наукових досліджень.
  - емпіричні методи;
  - загальнологічні методи.
3. Характеристика евристичних методів наукових досліджень.
4. Характеристика спеціальних методів наукових досліджень.

Реферати:

1. Проблема наукового методу в історичній ретроспективі.
2. Науковий підхід до розуміння суті індуктивного та дедуктивного методів наукового дослідження.
3. Переваги та недоліки загальних та спеціальних методів дослідження.
4. Особливості застосування загальних методів дослідження на емпіричному та на теоретичному рівнях.

Практичні завдання і теми для самостійних досліджень

1. Складіть глосарій термінів та понять даної теми (10 - 15 слів).
2. Охарактеризуйте методи на емпіричному рівні дослідження.
3. Охарактеризуйте методи на емпіричному та теоретичному рівнях дослідження.
4. Охарактеризуйте методи на теоретичному рівні дослідження.
5. Спробуйте визначити та проаналізувати переваги та недоліки спеціальних методів дослідження.
6. Спробуйте визначити та проаналізувати переваги та недоліки загальних методів дослідження.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке метод?
2. За якою ознакою методи наукового пізнання поділяють на загальні та спеціальні?
3. Які методи відносяться до спеціальних?
4. Які методи відносяться до загальних?
5. У чому полягає суть індуктивного та дедуктивного методів наукового дослідження?
6. Назвіть методи на емпіричному рівні дослідження.
7. Назвіть методи на теоретичному рівні дослідження.

Тема 4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

Поняття про академічну доброчесність.

План заняття:

1. Перевірка домашнього завдання.
2. Обговорення навчальних питань.
3. Виступи з рефератами.

Питання для обговорення:

1. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень.
2. Документальні джерела інформації. Різновиди документів.
3. Характеристика джерел інформації, що використовується в науково-дослідній роботі.

4. Інформаційне забезпечення та методи пошуку необхідної інформації для наукових досліджень.
5. Поняття про академічну доброчесність.
6. Порядок обробки та групування наукової інформації.
7. Інформаційно – пошукові ресурси мережи Інтернет.

Реферати:

1. Логіка та порядок проведення наукового дослідження.
2. Інформаційно – пошукові ресурси мережи Інтернет.
3. Роль та місце комп'ютерних технологій у пошуку наукової інформації при проведенні досліджень.
4. Методика та техніка самостійної роботи студентів.

Практичні завдання і теми для самостійних досліджень

1. Складіть глосарій термінів та понять даної теми (10 - 15 слів).
2. Охарактеризуйте методику вивчення наукової, навчальної, методичної літератури.
3. Спробуйте визначити та проаналізувати переваги та недоліки різних видів самостійної роботи студентів.
4. Спробуйте визначити та проаналізувати переваги та недоліки різних джерел інформації, що використовуються в науково-дослідній роботі.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке наукова інформація ?
2. Яка роль наукової інформації у проведенні наукових досліджень?
3. Які джерела інформації використовуються в науково-дослідній роботі?
4. у чому полягає техніка роботи із спеціальною літературою?
5. Які існують види самостійної роботи студента?
6. Які особливості різних видів самостійної роботи студентів?

Тема 5. Основні форми організації науково-дослідної роботи у вищій школі

Семінарське заняття № 1.

План заняття:

1. Перевірка домашнього завдання.
2. Обговорення навчальних питань.
3. Виступи з рефератами.

Питання для обговорення:

1. Загальна схема наукового дослідження.
2. Організація та планування наукового дослідження.
3. Структура, зміст та методика виконання реферату.
4. Структура, зміст та методика виконання курсової роботи.

Реферати:

1. Бібліографічний пошук наукових ідей.
2. Характеристика основних етапів наукового дослідження.
3. Порівняльна характеристика окремих структурних форм науково-дослідницької роботи.

Практичні завдання і теми для самостійних досліджень

1. Складіть глосарій термінів та понять даної теми (10 - 15 слів).
2. Проаналізуйте загальну схему наукового дослідження.
3. Здійсніть порівняльну характеристику окремих структурних форм науково-дослідної роботи.
4. Спробуйте визначити та проаналізувати переваги та недоліки різних джерел інформації, що використовуються в науково-дослідній роботі.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні етапи проведення наукового дослідження.
2. У чому особливості організації наукового дослідження.
3. У чому особливості планування наукового дослідження.
4. Яка структура та методика виконання реферату.
5. Яка структура, та методика виконання курсової роботи.
6. Як здійснюється бібліографічний пошук наукових ідей.

7. Назвіть спільні структурні елементи окремих форм науково-дослідницької роботи.

Семінарське заняття № 2.

План заняття:

1. Перевірка домашнього завдання.
2. Письмове опитування.
3. Індивідуальне та фронтальне усне обговорення навчальних питань.
4. Виступи з рефератами.

Навчальні питання (питання для обговорення):

1. Структура, зміст та методика виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.
2. Структура, зміст та методика виконання дипломної роботи.
3. Магістерська дисертація як кваліфікаційне дослідження.
4. Структура, зміст та методика виконання дисертації доктора філософії

Реферати:

- 1) Структура, зміст та методика виконання дисертації доктора наук.
- 2) Організація та проведення соціологічних досліджень.
- 3) Мовні структури та стильові особливості навчально-дослідної роботи.

Завдання та методичні вказівки

щодо самостійної роботи курсантів під час підготовки до практичного заняття

1. Повторити питання: “Методичні рекомендації до підготовки та захисту дипломної (магістерської) роботи», скориставшись такою літературою:
  - Кислий В.М. Організація наукових досліджень.- Суми: Університетська книга, 2011.- С.182-292;
  - Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності.-К.:Знання, 2006. – С.127-152.
2. За конспектом лекцій повторити навчальний матеріал теми, що вивчається.
3. При необхідності доповнити конспект лекції навчальним матеріалом згідно контрольних запитань.
4. Реферати, які не були розглянуті на семінарському занятті, обов’язково виносяться на розгляд під час практичного заняття.
5. Підготуватись до тестової перевірки знань та виконання практичних завдань

Питання для самоконтролю:

1. Що таке КР, ДР, МР?
2. З якою метою виконується КР, ДР і МР?
3. Хто виконує випускні роботи?
4. Яка структура та зміст випускної роботи?
5. Яка структура та зміст дипломної роботи?
6. Яка структура та зміст магістерської роботи?
7. Яка структура та зміст кандидатської дисертації?
8. Яка методика виконання випускної роботи?
9. Яка методика виконання дипломної роботи?
10. Яка методика виконання магістерської роботи?
11. Яка методика виконання дисертації доктора філософії?

Тема 6. Оформлення та форми впровадження результатів наукових

досліджень

Семінарське заняття № 1

План заняття:

1. Індивідуальне та фронтальне опитування студентів по навчальним питанням.
2. Письмове опитування.
3. Виступи з рефератами.

Навчальні питання (питання для обговорення):

1. Основні види та функції наукових публікацій.
2. Основні вимоги до видавничого оформлення публікації.
3. Якісна та кількісна складова публікацій здобувача.
4. Поняття та різновиди наукометричних баз даних.
5. Поняття про показники цитованості науковця.

Реферати:

1. Оформлення результатів наукової роботи.
2. Впровадження та ефективність наукових досліджень.
3. Загальна схема наукового дослідження.

Практичні завдання і теми для самостійних досліджень

1. Складіть глосарій термінів та понять даної теми (10 - 15 слів).
2. Проаналізуйте загальну схему наукового дослідження.
3. Здійсніть порівняльну характеристику окремих структурних форм науково-дослідної роботи.
4. Спробуйте визначити та проаналізувати переваги та недоліки різних джерел інформації, що використовуються в науково-дослідній роботі.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке публікація?
2. Які функції виконують публікації?
3. Яке видання вважається науковим?
4. Види наукових видань.
5. Які виділять види наукових неперіодичних видань за обсягом?
6. Що таке вихідні відомості наукового видання?
7. Що є елементами вихідних відомостей ?
8. Що є елементами випускних даних?
9. Чи є газетні статті науковими?
10. Що таке науковий журнал?
11. На які групи поділяються за цільовим призначенням наукові журнали?
12. Вимоги до наукових статей.
13. Що є критерієм оцінки цінності роботи дисертаційної роботи.
14. Яка необхідна обов'язкова кількість публікацій для захисту кандидатської та докторської дисертацій.
15. Назвіть основні провідні вітчизняні бібліотеки, куди обов'язково мають надсилатися автореферати дисертацій.
16. Що таке: авторський аркуш, друкований аркуш, обліково-видавничий аркуш.

Семінарське заняття № 2

План заняття:

1. Індивідуальне та фронтальне опитування студентів по навчальним питанням.
2. Письмове опитування.
3. Виступи з рефератами.

Навчальні питання (питання для обговорення):

1. Структура, зміст та методика підготовки наукової монографії.

2. Структура, зміст та методика підготовки статті, тез, доповіді.
3. Методика оформлення наукових публікацій.
4. Мовам і стилістика наукового тексту.

Реферати:

1. Організація роботи наукового колективу.
2. Наукова організація і гігієна наукової праці.

Завдання та методичні вказівки

щодо самостійної роботи курсантів під час підготовки до практичного заняття

1. Повторити навчальний матеріал про структуру, зміст та методику підготовки реферату (Тема № 4.).
2. Самостійно опрацювати та законспектувати питання: «Мовно-стильові особливості наукового дослідження», скориставшись рекомендованою літературою, зокрема:
  - Кислий В.М. Організація наукових досліджень.- Суми: Університетська книга, 2011.- С. 119-124:
  - Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності.-К.: Знання, 2006. – С.209-215.
3. Самостійно опрацювати та законспектувати питання: «Складання та оформлення звітів з НДР, скориставшись рекомендованою літературою, зокрема:
  - Кислий В.М. Організація наукових досліджень.- Суми: Університетська книга, 2011.- С. 124-134:
  - Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності.-К.: Знання, 2006. – С.274-303.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке наукова монографія?
2. Які розрізняють види монографій?
3. Особливості різних типів фонографій.
4. Основні вимоги до монографії.
5. Відмінність між дисертацією та монографією.
6. Композиційна структура наукової монографії.
7. Вимоги до основних елементів монографії.
8. Вимоги до умовних скорочень в монографії.
9. Що таке наукова стаття?
10. Оптимальний обсяг наукової статті.

11. Основні елементи наукової статті.
12. Структура наукової статті.
13. Основні правила оформлення наукової статті.
14. Що таке тези доповіді ?
15. Структура тез наукової доповіді.
16. Правила підготовки тез наукової доповіді.
17. Що таке доповідь?
18. Які розрізняють види доповідей?
19. Структура тексту доповіді.
20. Типові помилки при підготовці публікацій і доповідей.
21. Основні методичні прийоми викладу наукового матеріалу.
22. Що таке послідовний виклад наукового матеріалу?
23. Що таке цілісний виклад наукового матеріалу?
24. Що таке вибірковий виклад наукового матеріалу?
25. Техніка написання тексту.
26. Яким вимогам, має відповідати підготовлений для передачі у видавництво рукопис?

4.3. Практичні заняття

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема 2. Система і зміст наукових досліджень в Україні / 2 год/.

Мета заняття: перевірити, розширити та поглибити знання курсантів (студентів), набуті під час лекції, семінарського заняття та у процесі самостійної роботи над рекомендованою літературою про структуру, зміст, основні форми наукових досліджень різних суб'єктів наукової діяльності в Україні, а також сформулювати компетентності, вміння та навички застосовувати їх під час розв'язання практичних завдань.

Основні поняття теми: наука, наукова діяльність, науковий ступінь, вчене звання, аспірантура, докторантура, доктор філософії, доктор наук

План заняття:

1. Фронтальне обговорення навчальних питань.
2. Тестова перевірка знань.

3. Розв'язування задач та виконання вправ.
4. Виступи з рефератами.
5. Ліквідація академзаборгованості (відпрацювання пропусків занять).

Питання та запитання для фронтального обговорення:

1. Порядок підготовки докторів філософії.
2. Порядок підготовки докторів наук.
3. Види наукових ступенів, що присуджуються в Україні.
4. Види вчених звань, що присвоюються в Україні.
5. Які основні компоненти має науково-дослідницька діяльність студентів?
6. Які державні гарантії мають науково-педагогічні працівники?
7. Які напрями розвитку науки в Україні визнано пріоритетними ?

Теми рефератів:

1. Ефективність наукових досліджень на сучасному етапі розвитку науки.
2. Психологія та технологія наукової творчості.
3. Інституційна організація науки в історичній ретроспективі.

Практичні завдання і теми для самостійної роботи

1. Проаналізуйте:
  - поняття: науковець, дослідник, вчений, науковий працівник. З'ясуйте, що в них спільне, а що відмінне. Отримані результати викладіть письмово в зошиті;
  - структуру управління в науково-дослідному інституті;
  - що спільного та відмінного між поняттями «аксіома», «постулат» і «принцип».
2. Складіть глосарій термінів та понять даної теми до 15 слів.
3. Використовуючи факти сучасного життя, проаналізуйте та обґрунтуйте пріоритетні напрями розвитку науки в Україні.
4. Обґрунтуйте схему управління науковою діяльністю України.
5. Виконайте тест, розміщений на с. 184 (Корягін М.В. Основи наукових досліджень. /Навч. посіб. Київ: Алерта, 2014. 622 с.).
6. Розв'яжіть задачі та виконайте вправи запропоновані викладачем.

Питання для самоконтролю:

1. Що означає поняття «наукова комунікація»?
2. Що спільного та відмінного між наукою та практикою?
3. Назвіть суб'єктів наукової діяльності.

4. Які установи та заклади займаються науковою діяльністю?
5. Що є об'єктом та предметом наукової діяльності?
6. Які ознаки сучасної наукової школи?
7. Які присуджуються наукові ступені та присвоюються вчені звання в Україні?
8. Які ознаки, характерні для наукової діяльності?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема 3. Методологія наукових досліджень / 2 год/.

Мета заняття: розширити та поглибити знання курсантів (студентів) про основні види методології, що використовується у процесі науково-дослідної роботи, отримані під час лекції, семінарського заняття та самостійної роботи, а також сформувати компетентності, вміння та навички застосовувати їх під час розв'язання практичних завдань.

Основні поняття теми: наука, наукова діяльність, прийом, метод, методика, методологія, індукція, дедукція, аналіз, синтез, експеримент.

План заняття:

1. Фронтальне обговорення навчальних питань.
2. Тестова перевірка знань.
3. Розв'язування задач та виконання вправ.
4. Виступи з рефератами.
5. Ліквідація академзаборгованості (відпрацювання пропусків занять).

Питання та запитання для фронтального обговорення:

1. Поняття «метод», «методика», «методологія».
2. Поняття та сутність методологічної культури науки.
3. Види методології науки.
4. Характеристика основних видів методології науки.
5. Поняття та характеристика наукової ідеї.
6. Поняття та класифікація методів наукових досліджень.
7. Характеристика основних загальних методів наукових досліджень.
8. Характеристика евристичних методів наукових досліджень.
9. Характеристика спеціальних методів наукових досліджень.

Теми рефератів:

4. Поняття та еволюція наукових парадигм.
5. Етичні норми та цінності сучасного науковця.
6. Проблема наукового методу в історичній ретроспективі.
7. Науковий підхід до розуміння суті індуктивного та дедуктивного методів, що застосовуються в наукових дослідженнях.
8. Особливості застосування загальних методів дослідження на емпіричному та на теоретичному рівнях.

Практичні завдання і теми для самостійної роботи

1. Складіть глосарій термінів та понять даної теми до 15 слів.
2. Проаналізуйте основні етапи виникнення та еволюції наукових теорій та парадигм.
3. Охарактеризуйте основні види наукових методологій.
4. Визначте та охарактеризуйте сучасні особливості традиційної методологічної культури.
5. Охарактеризуйте особливості нової методологічної культури.
6. Охарактеризуйте методи, що використовуються на емпіричному рівні дослідження.
7. Виконайте тест, розміщений на с. 405 (Корягін М.В. Основи наукових досліджень. /Навч. посіб. Київ: Алерта, 2014. 622 с.).
8. Розв'яжіть задачі та виконайте вправи запропоновані викладачем.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке метод?
2. Що таке «методологічна культура науки»?
3. Що таке наукова парадигма?
4. Що означає поняття «наукова революція»?
5. Як Ви розумієте поняття «методологія дослідження»?
6. Які існують види методології.
7. Що таке наукова ідея?
8. Що означає системний підхід в методології наукових досліджень?
9. Які основні напрями методології досліджень?
10. За якою ознакою методи наукового дослідження поділяють на загальні та спеціальні?
11. Які методи відносяться до спеціальних?
12. Які методи відносяться до загальних?
13. У чому полягає суть індуктивного методу наукового дослідження?
14. У чому полягає суть дедуктивного методу наукового дослідження?
15. Які методи використовуються на емпіричному рівні дослідження.
16. Які методи використовуються на теоретичному рівні дослідження.
17. Охарактеризуйте методи, що застосовуються на емпіричному та

теоретичному рівнях дослідження.

18. Які переваги та недоліки мають спеціальні методи дослідження?

19. Які переваги та недоліки мають загальні методи дослідження.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Тема 4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень / 2 год/.

Мета заняття: розширити та поглибити знання курсантів (студентів) про основні шляхи пошуку інформації, що використовується у процесі науково-дослідницької роботи у вищій школі, отримані під час лекції, семінарського заняття та самостійної роботи, а також сформувати компетентності, вміння та навички застосовувати їх при розв'язанні практичних завдань.

Основні поняття теми: наукова робота, наукова інформація, джерело інформації, інформаційно-пошуковий ресурс, каталог, видання, документи, наукометрична база, індекс цитованості, плагіат, академічна доброчесність..

План заняття:

1. Фронтальне обговорення навчальних питань.
2. Письмова контрольна робота.
3. Тестова перевірка знань.
4. Розв'язування задач та виконання вправ.
5. Виступи з рефератами.
6. Ліквідація академзаборгованості (відпрацювання пропусків занять).

Питання для фронтального обговорення:

1. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень.
2. Документальні джерела інформації. Різновиди документів.
3. Характеристика джерел інформації, що використовується в науково-дослідницькій роботі.
4. Методи пошуку необхідної інформації для провення наукових досліджень.
5. Інформаційно – пошукові ресурси мережі Інтернет.
6. Поняття про наукометричні бази та їх види.
7. Поняття про індекс цитувань.

Теми рефератів:

1. Бібліографічний пошук наукових ідей.
2. Логіка та порядок проведення наукового дослідження.
3. Інформаційно – пошукові ресурси мережі Інтернет.
4. Роль та місце комп'ютерних технологій у пошуку наукової інформації при проведенні досліджень.
5. Методика та техніка роботи з електронними та паперовими каталогами.
6. Роль наукової інформації у проведенні досліджень.
7. Використання в науково-дослідній роботі різноманітних джерел інформації.
8. Методика вивчення наукової, навчальної, методичної літератури.

Практичні завдання і теми для самостійної роботи

1. Складіть глосарій термінів та понять даної теми до 15 слів.
2. Охарактеризуйте методику вивчення наукової, навчальної, та методичної літератури.
3. Визначте та проаналізуйте переваги та недоліки різних видів самостійної роботи студентів.
4. Визначте та проаналізуйте переваги та недоліки різних джерел інформації, що використовуються в науково-дослідницькій роботі.
5. Виконайте тест, розміщений на с. 374 (Корягін М.В. Основи наукових досліджень. /Навч. посіб. Київ:Алерта, 2014. 622 с.).
6. Розв'яжіть задачі та виконайте вправи запропоновані викладачем.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке наукова інформація?
2. Яка роль наукової інформації у проведенні наукових досліджень?
3. Які джерела інформації використовуються в науково-дослідницькій роботі?
4. У чому полягає техніка роботи із спеціальною літературою?
5. Які існують види самостійної роботи студентів?
6. Які особливості самостійної роботи студентів?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема 5. Основні форми організації науково-дослідницької роботи у вищій школі / 2 год/.

Мета заняття: перевірити, розширити та поглибити знання курсантів (студентів) про основні форми організації науково-дослідної роботи у вищій школі, отримані під час лекції, семінарського заняття та самостійної роботи, а також сформуваності компетентності, вміння та навички застосовувати їх при розв'язанні практичних завдань.

Основні поняття теми: наукова діяльність, наукове дослідження, реферат, курсова робота, дипломна робота, магістерська робота, дисертація.

План заняття:

1. Фронтальне обговорення навчальних питань.
2. Письмова контрольна робота.
3. Тестова перевірка знань.
4. Розв'язування задач та виконання вправ.
5. Виступи з рефератами.
6. Ліквідація академзаборгованості (відпрацювання пропусків занять).

Питання та запитання для фронтального обговорення:

1. Загальна схема наукового дослідження.
2. Організація та планування наукового дослідження.
3. Структура, зміст та методика виконання реферату.
4. Структура, зміст та методика виконання курсової роботи.
5. Структура, зміст та методика виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.
6. Структура, зміст та методика виконання дипломної роботи.
7. Магістерська дисертація як кваліфікаційне дослідження.
8. Структура та методика підготовки дисертації доктора філософії

Теми рефератів:

1. Методика та техніка самостійної роботи студентів.
2. Характеристика основних етапів наукового дослідження.
3. Порівняльна характеристика окремих структурних форм науково-

дослідницької роботи.

4. Структура, зміст та методика виконання дисертації доктора філософії.
5. Структура, зміст та методика виконання дисертації доктора наук.
6. Організація та проведення соціологічних досліджень.
7. Мовні структури та стильові особливості навчально-дослідницької роботи.

Практичні завдання і теми для самостійної роботи

1. Складіть глосарій термінів та понять даної теми до 15 слів.
2. Охарактеризуйте схему проведення наукового дослідження.
3. Здійсніть порівняльну характеристику окремих структурних форм науково-дослідницької роботи.
4. Визначте та проаналізуйте переваги та недоліки різних джерел інформації, що використовуються в науково-дослідницькій роботі.
5. Виконайте тест, розміщений на с. 284 (Корягін М.В. Основи наукових досліджень. /Навч. посіб. Київ.:Алерта, 2014. 622 с.).
6. Розв'яжіть задачі та виконайте вправи запропоновані викладачем.

Завдання та методичні вказівки щодо самостійної

роботи курсантів, студентів під час підготовки до практичного заняття

1. Повторити питання: “Методичні рекомендації до підготовки та захисту дипломної (магістерської) роботи», скориставшись такою літературою:
2. Кислий В.М. Організація наукових досліджень.- Суми: Університетська книга, 2011. С.182-292;
3. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності.Київ.:Знання, 2006. С.127-152.
4. За конспектом лекцій повторити навчальний матеріал теми, що вивчається.
5. При необхідності доповнити конспект лекції навчальним матеріалом згідно контрольних запитань.
6. Реферати, які не були розглянуті на семінарському занятті, обов'язково виносяться на розгляд під час практичного заняття.
7. Підготуватись до тестової перевірки знань та виконання практичних завдань

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні етапи проведення наукового дослідження.
2. У чому особливості організації наукового дослідження.
3. У чому особливості планування наукового дослідження.
4. Яка структура та методика виконання реферату.
5. Яка структура, та методика виконання курсової роботи.
6. Як здійснюється бібліографічний пошук наукових ідей.
7. Які спільні структурні елементи окремих форм науково-дослідницької

роботи.

8. Що таке КР, ДР, МР?
9. З якою метою виконується КР, ДР і МР?
10. Хто виконує випускню роботу?
11. Яка структура та зміст дипломної роботи?
12. Яка структура та зміст магістерської роботи?
13. Яка структура та зміст дисертації доктора філософії?
14. Яка методика виконання дипломної роботи?
15. Яка методика виконання магістерської роботи?
16. Яка послідовність підготовки дисертації доктора філософії?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Тема 6. Оформлення та форми впровадження результатів наукових досліджень /2 год/.

Мета заняття:

Перевірити, розширити та поглибити знання курсантів (студентів) про оформлення та основні форми впровадження результатів наукових досліджень, отримані під час лекції, семінарського заняття та самостійної роботи, а також сформувати компетентності, вміння та навички застосовувати їх при розв'язанні практичних завдань.

2. Перевірити правильність виконання та оформлення курсантами (студентами) індивідуальних навчально-дослідницьких завдань.

Основні поняття теми: наукова публікація, монографія, стаття, доповідь, тези доповіді, дисертація, науковий текст, рукопис, наукометрична база даних.

План заняття:

1. Фронтальне обговорення навчальних питань.
2. Тестова перевірка знань.
3. Розв'язування задач та виконання вправ.
4. Виступи з рефератами (захист ІНДЗ).
5. Ліквідація академзаборгованості (відпрацювання пропусків занять).

Питання та запитання для фронтального обговорення:

1. Види наукових публікацій.

2. Основні функції наукових публікацій.
3. Назвати основні вимоги до видавничого оформлення публікацій.
4. Назвати відомі вам різновиди наукометричних баз даних.
5. Структура та зміст наукової монографії.
6. Структура та зміст статті, тез, доповіді.
7. Мова та стилістика наукового тексту.
8. Оформлення результатів наукової роботи.
9. Впровадження наукових досліджень.
10. Ефективність наукових досліджень.

Теми індивідуальних навчально-дослідних завдань

1. Наукові школи на Україні (минуле і сьогодення).
2. Наукові товариства та їх роль у розвитку науки.
3. Особливості науково-технічної революції на сучасному етапі.
4. Внесок наукової діяльності Національної Академії наук України у розвиток світової культури.
5. Наука на ранніх стадіях розвитку суспільства.
6. Наука у період середньовіччя.
7. Наука в умовах виникнення і розвитку капіталізму.
8. Розвиток науки України з часів Київської Русі до XV століття.
9. Розвиток наукових досліджень в Україні з XVI до XVIII століть.
10. Наука в Україні у XIX – XX століттях.
11. Сучасні пріоритети розвитку науки в Україні.
12. Методи емпіричного дослідження у науковому пізнанні.
13. Методи теоретичного дослідження у науковому пізнанні.
14. Системний підхід у наукових дослідженнях.
15. Системний аналіз у наукових дослідженнях.
16. Моделювання у наукових дослідженнях.
17. Інформація та її роль у науковій діяльності.
18. Роль особистості науковця у проведенні досліджень.
19. Значення експериментальних досліджень у науковому пізнанні.
20. Система науково-дослідної роботи студентів у педагогічному університеті.
21. Методика відбору літературних джерел у наукових дослідженнях.
22. Методика накопичення фактів з педагогічної практики.
23. Способи збору інформації та методика її зберігання.
24. Спостереження у вирішенні дослідницьких завдань.
25. Педагогічний досвід та його роль у науковому пізнанні.
26. Методика проведення педагогічного експерименту.
27. Опитувальні методи у педагогічному дослідженні.
28. Методи пошуку інформації у наукових дослідженнях.
29. Методи опрацювання літературних джерел у наукових дослідженнях.
30. Способи обробки результатів експериментальних досліджень.
31. Оформлення результатів наукових досліджень.

32. Форми наукових повідомлень у педагогіці.
33. Особливості впровадження результатів педагогічних досліджень у навчальний процес.
34. Розробка критеріального апарату у педагогічних дослідженнях.
35. Методи вивчення рівня розвитку пізнавальних процесів молодших школярів.
36. Методи діагностики пізнавальних процесів підлітків та юнаків.
37. Типологія наукових педагогічних досліджень.
38. Логіка доведення у педагогічному експерименті.
39. Попередня статистична обробка результатів експерименту.
40. Методи статистичної обробки результатів експерименту на його заключному етапі.
41. Організація експериментального педагогічного дослідження.
42. Методика проведення педагогічного експерименту.
43. Розробка практичних рекомендацій та програми їх впровадження у навчальний процес.
44. Науковий апарат педагогічного дослідження.
45. Розробка понятійного апарату наукового дослідження.
46. Тенденції розвитку науки на сучасному етапі.
47. Особливості атестації наукових працівників у зарубіжних країнах.
48. Роль діалектики у науковому пізнанні.

Практичні завдання і теми для самостійної роботи

1. Складіть глосарій термінів та понять даної теми до 15 слів).
2. Обґрунтуйте та охарактеризуйте основні етапи наукового дослідження.
3. Здійсніть порівняльну характеристику двох, трьох різних форм науково-дослідницької роботи.
4. Складіть таблицю переваг та недоліків двох, трьох різних джерел наукової інформації, що може використовуватися у науково-дослідницькій роботі.
5. Виконайте тести, розміщені на с.453 та с.482 (Корягін М.В. Основи наукових досліджень. /Навч. посіб. Київ: Алерта, 2014. 622 с.).
6. Розв'яжіть задачі та виконайте вправи запропоновані викладачем.

Завдання та методичні вказівки

щодо самостійної роботи курсантів під час підготовки до практичного заняття

1. Повторити навчальний матеріал про структуру, зміст та методику підготовки реферату (тема № 4.).
2. Самостійно опрацювати та законспектувати питання: «Мовно-стильові особливості наукового дослідження», скориставшись рекомендованою літературою, зокрема:

- Кислий В.М. Організація наукових досліджень.- Суми: Університетська книга, 2011.С. 119-124:

- Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності.К.: Знання, 2006. С.209-215.

3. Самостійно опрацювати та законспектувати питання: «Методика складання та оформлення звітів з науково-дослідницької діяльності скориставшись рекомендованою літературою, зокрема:

- Кислий В.М. Організація наукових досліджень.- Суми: Університетська книга, 2011.- С. 124-134:

- Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності.К.: Знання, 2006. – С.274-303.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке публікація?
2. Які функції виконують публікації?
3. Яке видання вважається науковим?
4. Які існують види наукових видань?
5. Які класифікують види наукових неперіодичних видань за обсягом?
6. Що таке вихідні відомості наукового видання?
7. Що є елементами вихідних відомостей видання?
8. Що є елементами випускних даних видання?
9. Чи є газетні статті науковими?
- 10.Що таке науковий журнал?
- 11.На які групи поділяються за цільовим призначенням наукові журнали?
- 12.Які вимоги висуваються до наукових статей?
- 13.Що є критерієм оцінки цінності роботи дисертаційної роботи.
- 14.Яка необхідна обов'язкова мінімальна кількість публікацій для захисту дисертації доктора філософії?
- 15.Назвіть основні провідні вітчизняні бібліотеки, до яких обов'язково мають надсилатися автореферати дисертацій.
- 16.Що таке: авторський аркуш, друкований аркуш, обліково-видавничий аркуш?
- 17.Що таке наукова монографія?
18. Які розрізняють види монографій?
- 19.Які особливості мають різні типи монографій?
- 20.Які сновні вимоги до змісту монографії?
- 21.Які основні відмінності має дисертація від монографії?
- 22.Які основні елементи має композиційна структура наукової монографії?
- 23.Які основні вимоги до оформлення основних елементів монографії?
- 24.Які вимоги до умовних скорочень в монографії?
- 25.Що таке наукова стаття?
- 26.Які оптимальний обсяг, основні елементи наукової статті?

27. Яка структура наукової статті?
28. Які основні правила оформлення наукової статті?
29. Що таке тези доповіді? Яка структура тез наукової доповіді?
30. Які основні вимоги і правила підготовки тез наукової доповіді?
31. Що таке доповідь? Які розрізняють види наукових доповідей?
32. Яка структура тексту наукової доповіді?
33. Які типові помилки допускаються при підготовці публікацій і доповідей?
34. Які існують методичні прийоми викладу наукового матеріалу?
35. Що таке послідовний виклад наукового матеріалу?
36. Що таке цілісний виклад наукового матеріалу?
37. Що таке вибіркового виклад наукового матеріалу?
38. Яким вимогам, має відповідати підготовлений для передачі у видавництво рукопис?

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Задача № 1.

Науковий керівник поставив студенту завдання, вибрати методи дослідження для проведення теоретичного аналізу теми: «Види держави та їх характеристика». Запропонуйте свій варіант.

Задача № 2.

Між студентами, що готували курсові роботи виникла суперечка з приводу думки одного з них: «Що ніякої різниці між методами спостереження та експерименту не існує, і вони обидва не ефективні під час дослідження не повсякденних, а наукових явищ. Обґрунтуйте правильну позицію, і відповідь сформулюйте письмово у вигляді визначення позитивних і негативних характеристик даних методів.

Назва методу	Переваги методу	Недоліки методу
Метод спостереження	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Метод експерименту	1.	1.

	2.	2.
	3.	3.

Задача 3.

Для дослідників-початківців дуже важливо мати уявлення про методологію та методи наукової творчості, оскільки саме на перших кроках до оволодіння навичками наукової роботи найбільше виникає запитань саме методологічного характеру. Передусім бракує досвіду у використанні методів наукового пізнання, застосуванні логічних законів і правил, нових засобів і технологій.

Виконуючи дипломну роботу, дослідник повинен обрати серед розмаїття методів сучасної науки саме такі відповідні дослідницькі прийоми або їх сукупність, що найбільш повно та ефективно дозволять вирішити поставлене завдання. Тому є сенс запропонувати перелік із 5-7 методів, і пояснити чому вибір впав саме на них. Відповідь оформіть у вигляді таблиці, сформулювавши пояснення одним реченням.

№ п/п	Назва методу	Пояснення
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

Завдання 1.

1. Доповніть висловлювання: «Обмін науковою інформацією між вченими і фахівцями називають

---

2. Доповніть фразу : «Точно і послідовно сформульовані ідеї наукової доповіді називають

_____».

3. Доповніть фразу: «Уся сукупність відношень теорії і практики, на які спрямоване пізнання , має назву

4. Доповніть фразу: «Складне наукове завдання , що охоплює значну сферу досліджень і має перспективне значення, називають

5. Доповніть фразу: «Достатня кількість фактичного матеріалу , що дає можливість зробити певні висновки, має назву

Завдання № 2.

За вказівкою викладача, скласти анотацію та виписати ключові слова на тези зі збірки матеріалів науково-практичної конференції, що проходила в Академії в попередньому році.

Завдання № 3.

1. Прочитайте інструкцію до вступу курсової роботи.
2. Сформулюйте тему курсової роботи.

3. Складіть вступ курсової роботи на визначену тему. У вступі курсової роботи повинні бути відображені такі елементи:

- стисло характеризується сучасний стан проблеми та її важливість;
- актуальність теми;
- мета курсової роботи;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- завдання дослідження;
- основні джерела інформації;
- методи дослідження.

Обсяг вступу не повинен перевищувати 2- 3-ох сторінок.

Завдання № 4.

За вказівкою викладача ознайомтесь із тезами доповіді, і письмово сформулюйте 3-4 висновки з даних тез.

Завдання № 5.

Домашнє завдання: «На визначену тему скласти план реферату та розгорнутий план курсової роботи».

Завдання № 6.

Підготувати тези виступу на студентському науково-практичному семінарі на тему запропоновану викладачем.

Завдання № 7.

Підготувати презентацію в PowerPoint для захисту науково-дослідної роботи (курсвої) на тему, визначену викладачем.

Завдання № 8.

Законспектувати, згідно вказівки викладача, основні положення законів України:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року зі змінами та доповненнями.
2. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» зі змінами та доповненнями.

Завдання № 9.

Дати визначення понять «*первинна інформація*» і «*вторинна інформація*» та виявити істотні відмінності між ними.

Первинна інформація – це ..._____	Вторинна інформація – це ..._____
Відмінності	

Завдання № 10.

Вставте у визначення курсової роботи пропущені слова:

Курсова робота — це ....., яке виконується з певного курсу або з окремих його розділів з метою ....., одержаних студентами за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Завдання № 12.

Вставте у визначення дипломної роботи пропущені слова:

Дипломна робота — це .....,
яке виконується на завершальному етапі навчання у вищому навчальному закладі з метою ..... зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, виробничих та інших завдань.

Завдання № 11.

Вставте у визначення реферату пропущені слова:

Реферат (лат. *referre* — доповідати, повідомляти) — короткий виклад змісту ..... з певної теми.

Завдання № 12.

4. Скласти логічну схему етапів підготовки до написання курсової роботи.
5. Скласти логічну схему етапів підготовки до написання дипломної роботи.

Завдання № 13.

Заповнити пропуски в реченнях.

1. Автор курсової роботи має виявити здібності до .....
2. Заключний етап написання курсової роботи полягає у .....
3. Захист курсової роботи відбувається у присутності .....
4. Завершальним етапом освіти випускника закладу вищої освіти є ..... робота.
5. Заголовки структурних частин роботи друкують..... літерами симетрично до тексту

Завдання № 14.

Заповнити пропуски в реченнях.

1. Завдання дослідження мають відповідати ..... наукової роботи.
2. За необхідністю в науковій роботі наводяться ....., в які доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи.

3. Заголовки підрозділів друкують ..... літерами з абзацного відступу.

4.Обов'язковим елементом курсової роботи є зміст, який повинен представити послідовний перелік ..... іззначенням сторінок.

5.Предмет дослідження визначає .....наукової роботи.

Завдання № 15.

За вказівкою викладача складіть бібліографію з різних джерел інформації: книжкові видання, періодичні видання, матеріали конференцій, наукові вісники, електронні ресурси тощо, правильно її оформивши, згідно чинних вимог.

Завдання № 18.

Оформити список літератури з вихідних даних, які наведені у таблиці:

Тип видання	Назва	Автор	Рік видання	Місце видання	Видавництво	Кількість сторінок
Навчальний посібник	Основи наукових досліджень	Сіров А.І.	2018	Харків	Рута	354
Науковий вісник	Захист довкілля	Петрик С.Ю.	2017	Львів	Освіта	С.34-37
Матеріал и науково-практичної конференції	Права людини	Чирко І.Г., Дудкін І.В.	2018	Чернігів	Десна	С.13-17

Завдання № 19.

1. На практичному занятті ознайомтесь зі змістом кросворду і по-можливості розгадайте його.
2. Домашнє завдання: «По аналогії складіть навчальний кросворд, використовуючи основні поняття теми, що вивчається (8-10 слів).

1											
2											
3											
4											
5											
6											

По горизонталі:

1. Особа, яка складає рецензію на наукову працю.
2. Послідовність розташування основних частин наукової роботи.
3. Складена двома мовами коротка характеристика змісту наукової праці.
4. Спосіб відображення інформації, при якому цифровий чи текстовий матеріал групується в колонки, відокремлені одна від одної вертикальними і горизонтальними лініями.
5. Елемент наукової праці, в якій обґрунтовують актуальність обраної теми дослідження.
6. Остаточне доопрацювання тексту наукової роботи.

Якщо кросворд розгадано правильно, то по вертикалі, починаючи з третьої клітинки має бути назва поняття, яке означає дослідний фрагмент тексту, або чийсь слова, що наводяться письмово чи усно, органічно доповнюючи текст наукової праці.

Завдання № 20.

Підібрати до кожного терміну відповідне тлумачення і записати його у таблицю відповідей.

1. Наука – це...
2. Наукова теорія – це...
3. Теза – це...
4. Умовивід – це ...
5. Принцип – це ...

1. ...систематизований виклад основних положень, думок, спостережень, без деталей, пояснень, ілюстрацій тощо.

2. ...розумова операція, в процесі якої з певної кількості заданих суджень виводиться інше судження, яке певним чином пов'язане з вихідним.

3....система суттєвих ідей, підходів та логічних принципів, за допомогою яких узагальнюється досвід, отримуються достовірні знання, відображається закономірний розвиток природи, суспільства, мислення на основі зв'язків між її поняттями.

4...система знань об'єктивних законів природи, суспільства, мислення, що виражається у точних категоріях та має досить складну структуру.

5 Головне вихідне положення будь-якої наукової теорії, вчення, науки чи світогляду, виступає як перше і найабстрактніше визначення ідеї, як початкова форма систематизації знань.

**ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ,
СТУДЕНТІВ, СЛУХАЧІВ**

Т.1. Поняття, предмет та завдання курсу. Поняття про науку і наукові теорії.

1. Наука - соціально значуща сфера людської діяльності.
2. Пізнання об'єктивного світу - головна функція науки.
3. Наукове дослідження як форма здійснення і розвитку науки.
4. Поняття про наукові школи.
5. Науково-технічна революція (НТР) як передумова перетворення науки в продуктивну силу виробництва.
6. Вплив наукових знань на рівень розвитку техніки і технології в умовах НТР
7. Диференціація, її характерні ознаки та форми прояву в науці.
8. Інтеграція, її характерні ознаки та форми прояву в науці.
9. Історичні етапи розвитку науки.
10. Історія української науки.

Т.2. Система і зміст наукових досліджень в Україні

1. Державна система організації і управління науковими дослідженнями в Україні.
2. Організаційні сектори науки в Україні.
3. Наукові товариства та їх роль в розвитку науки і популяризації наукових знань.
4. Передумови її створення, структура та діяльність.
5. Кадрове забезпечення наукових досліджень.
6. Вимоги до наукового працівника.
7. Особливості та підходи до атестації наукових працівників в зарубіжних країнах.
8. Поняття та основні стадії наукового дослідження.
Загальні відомості про наукове пізнання. Суб'єкти й об'єкти пізнання.
Взаємозв'язок пізнання і практики. Сучасні наукові пріоритети України.

Т.3. Методологія наукових досліджень

1. Методологічна культура науки.
2. Поняття наукової парадигми.
3. Системний підхід і системний аналіз. Загальні відомості про систему. Зв'язки між елементами системи. Класифікація систем.
4. Структура, характеристики та властивості систем.
5. Визначення системного підходу. Вплив системного підходу на послідовність наукового дослідження.
6. Особливості прояву системного аналізу у науковому дослідженні.
7. Поняття про модель та моделювання.
8. Призначення моделей у науковому дослідженні.

9. Класифікація моделей. Моделі аналоги.
10. Моделювання на основі комп'ютерної техніки.

Т.4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень

1. Роль інформації у науковій діяльності.
2. Джерела інформації та їх використання в науково-дослідній роботі.
3. Носії і засоби поширення інформації на основі комп'ютерної техніки.
4. Типологія наукової інформації та основні види видань.
5. Поняття про документи як засоби фіксації наукової інформації.
6. Нормативно-технічні документи. Патентна інформація. Депоновані рукописи.
7. Неопубліковані документи.
8. Особливості вторинної інформації та її пошук.
9. Бібліотечні фонди: основний і довідковий.
10. Бібліотечні каталоги та картотеки. Методика пошуку першоджерел.
11. Спеціальні бібліографічні видання та їх роль в інформаційному пошуку. Оформлення результатів інформаційного пошуку.
12. Систематизація і письмовий виклад опрацьованих матеріалів. Оформлення результатів опрацювання першоджерел: складання виписок, анотацій, конспектів.
13. Студентські наукові товариства, їх організація і діяльність.

Т.5. Основні форми організації науково-дослідної роботи у вищій школі

1. Організація та планування наукового дослідження.
2. Вплив особистісних якостей дослідника на результативність наукового дослідження.
3. Науковий напрямок, проблема і тема наукового дослідження.
4. Методологічний апарат наукового дослідження.
5. Умови забезпечення адекватності обраних методів дослідження його меті та завданням.
6. Систематичне накопичення дослідних матеріалів. Зведення і опрацювання результатів дослідження.
7. Теоретичний аналіз та літературне оформлення результатів дослідження.
8. Упровадження у практику та оцінювання теоретичної й практичної значущості результатів дослідження.
9. Експеримент як складова частина наукового дослідження.
10. План і методика експерименту. Вибір способів та засобів фіксації результатів експерименту.
11. Комп'ютеризація експериментальних робіт.

Т.6. Оформлення та форми впровадження результатів наукових досліджень

1. Методи зведення й обробки результатів експериментальних досліджень: статистичні, графічні й табличні.
2. Математичні методи опрацювання результатів дослідження.
3. Математична інтерпретація експериментальних матеріалів. Середні показники результатів дослідження.
4. Варіювання результатів дослідження. Визначення достовірності результатів дослідження.
5. Параметричні методи порівняння результатів досліджень.
6. Методи визначення зв'язків між факторами і явищами.
7. Виразність і мова тексту наукової праці. Правильність застосування наукової термінології.
8. Види посилань на використані літературні джерела. Пояснення зв'язку тексту з посиланнями.
9. Вибір форми представлення результатів наукового дослідження.
10. Показники оцінювання результативності проведеного дослідження.
11. Підготовка до захисту та захист наукової роботи.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання виконуються у вигляді рукописного (друкованого) есе обсягом 5 -10 сторінок за темою яка обирається з нижченаведеного переліку або індивідуальною темою погодженою з викладачем. При написанні есе доцільним буде скористатись порадами за посиланням: <https://zno.if.ua/?p=985>

Тематика есе:

1. Наукові школи на Україні (минуле і сьогодення)
2. Наукові товариства та їх роль у розвитку науки.
3. Особливості науково-технічної революції на сучасному етапі.
4. Внесок наукової діяльності Національної Академії наук України у розвиток світової культури.
5. Наука на ранніх стадіях розвитку суспільства.
6. Наука у період середньовіччя.
7. Наука в умовах виникнення і розвитку капіталізму.
8. Розвиток науки України з часів Київської Русі до XV століття.
9. Розвиток наукових досліджень в Україні з XVI до XVIII століть.
10. Наука в Україні у XIX – XX століттях.
11. Сучасні пріоритети розвитку науки в Україні.
12. Методи емпіричного дослідження у науковому пізнанні.
13. Методи теоретичного дослідження у науковому пізнанні.
14. Системний підхід у наукових дослідженнях.
15. Системний аналіз у наукових дослідженнях.
16. Моделювання у наукових дослідженнях.

17. Інформація та її роль у науковій діяльності.
18. Роль особистості науковця у проведенні досліджень.
19. Значення експериментальних досліджень у науковому пізнанні.
20. Система науково-дослідної роботи студентів у педагогічному університеті.
21. Методика відбору літературних джерел у наукових дослідженнях.
22. Методика накопичення фактів з педагогічної практики.
23. Способи збору інформації та методика її зберігання.
24. Спостереження у вирішенні дослідницьких завдань.
25. Педагогічний досвід та його роль у науковому пізнанні.
26. Методика проведення педагогічного експерименту.
27. Опитувальні методи у педагогічному дослідженні.
28. Методи пошуку інформації у наукових дослідженнях.
29. Методи опрацювання літературних джерел у наукових дослідженнях.
30. Способи обробки результатів експериментальних досліджень.
31. Оформлення результатів наукових досліджень.
32. Форми наукових повідомлень у педагогіці.
33. Особливості впровадження результатів педагогічних досліджень у навчальний процес.
34. Розробка критеріального апарату у педагогічних дослідженнях.
35. Методи вивчення рівня розвитку пізнавальних процесів молодших школярів.
36. Методи діагностики пізнавальних процесів підлітків та юнаків.
37. Типологія наукових педагогічних досліджень.
38. Логіка доведення у педагогічному експерименті.
39. Попередня статистична обробка результатів експерименту.
40. Методи статистичної обробки результатів експерименту на його заключному етапі.
41. Організація експериментального педагогічного дослідження.
42. Методика проведення педагогічного експерименту.
43. Розробка практичних рекомендацій та програми їх впровадження у навчальний процес.
44. Науковий апарат педагогічного дослідження.
45. Розробка понятійного апарату наукового дослідження.
46. Тенденції розвитку науки на сучасному етапі.
47. Особливості атестації наукових працівників у зарубіжних країнах.
48. Роль діалектики у науковому пізнанні.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ ТА ЯКОСТІ НАВЧАННЯ

Методи контролю навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти

Під час вивчення курсу «Основи наукових досліджень» використовуються такі методи контролю:

- *методи усного опитування* (індивідуальне, фронтальне та уцільнене, комбіноване опитування);
- *методи письмового опитування* (самостійна, контрольна робота, термінологічний диктант);
- *методи тестового опитування* (індивідуальне, фронтальне тестування);

- *методи програмованого контролю* (комп'ютерний тестовий контроль);
- *методи практичної перевірки* (вирішення ситуаційних та рольових задач);
- *методи самоконтролю і самооцінки*.

Оцінювання ваших навчальних досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1. Схема нарахування балів

Аудиторна робота, поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий контроль	Підсумкова максимальна кількість балів
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	Залік	100
5 - 7	8 -12	10 - 18	11 - 17	13 - 23	13 - 23	0 - 40	
1 + 4- 6	1 + (4-6) + (3-5)	1 + (6-10) + (3-5)	1 + (4-6) + (6-10)	1 + (6-12) + (6 - 10)	1 + (6-12) + (6 -10)		
60 -100							

Здобувачу вищої освіти нараховуються бали:

- за ведення конспекту лекцій (нараховується 1 бал за кожну лекцію, що повністю відображена у вашому конспекті. Таким чином, за роботу на лекціях ви можете отримати до 8 балів. Нагадуємо, що під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь-який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття студента, що порушує дисципліну або запізнюється. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтесь дисципліни під

час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінарські, практичні). Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його запитання за змістом лекції.

- робота на семінарських заняттях оцінюється за наступними критеріями:
- ваша присутність та повний конспект відповідей на питання, що обговорюються -забезпечують вам 1 бал;
- для того аби отримати ще один бал слід брати участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань);
- виступ із доповіддю на питання за планом семінарського завдання може принести вам ще один бал за умови, що відповідь буде змістовною та відповідати плановому питанню;
- якщо, при виступі, ви проявите ґрунтовну підготовку, висловіте власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріпите її аргументацією, правильно відповісте на уточнюючі питання викладача то можете отримати ще 1 бал.

Таким чином ваша участь в роботі семінару може принести вам 6-7 балів за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується написанням конспекту всіх питань з плану заняття та відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Практичні заняття можуть принести вам по до 5 балів за одне заняття за умови попереднього опрацювання матеріалів для підготовки до заняття й успішного виконання всіх завдань безпосередньо на самому занятті. Не виконання завдань знижує ваш бал пропорційно відсотку й рівнів складності завдань з якими ви не впорались. Ваша присутність без підготовки та нездатність впоратись із завданнями оцінюється 0 балів. Відпрацювання пропущених чи оцінених у 0 балів занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами для підготовки до практичного заняття та виконання завдань запропонованих викладачем (увага – завдання можуть відрізнитись від тих, що вирішували ваші одногрупники).

Самостійна робота оцінюється викладачем з розрахунку 0,5 бала за два повністю висвітлених в конспекті питання з вищенаведеного списку. За виконання завдань для самостійної роботи ви можете отримати до 2,5 балів.

Кожен курсант (студент, слухач) має написати та надати викладачу есе на тематику з запропонованого переліку або за власною темою узгодженою з

викладачем. Успішне виконання цього завдання оцінюється в 5 балів. При цьому оцінка відбувається узагальненням балів за 5 критеріями: 1) грамотність та оформлення – 0,5 бала; 2) відповідність змісту темі – 0,5 бала; 3) структурна логічність – 0,5 бала; 4) аргументованість висновків – 0,5 бала; 5) оригінальність роботи та культура посилань на джерела – 0,5 бала.

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді усного заліку на якому ви можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та ґрунтованості ваших відповідей. На заліку викладач задає вам 4 питання з переліку наведеного нижче, кожна відповідь дає вам до 10 балів. Якщо під час проходження курсу ви набрали 60 балів то маєте право не здавати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів.

Таблиця 2. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до заліку

1. Предмет, завдання, функції та структура курсу.
2. Поняття та функції науки.
3. Поняття та функції наукової теорії.
4. Класифікації наук як наукова проблема.
5. Понятійний апарат.
6. Підготовка та атестація наукових та науково-педагогічних кадрів в Україні.
7. Науково-дослідницька діяльність студентів.
8. Поняття та основні стадії наукового дослідження.
9. Пріоритетні напрямки розвитку науки в Україні.
10. Поняття та сутність методологічної культури науки.
11. Системний підхід у наукових дослідженнях.
12. Характеристика фундаментальної методології науки.
13. Характеристика конкретнонаукової методології науки.

14. Характеристика загальнонаукової методології науки.
15. Поняття та характеристика наукової ідеї.
16. Поняття та класифікація методів наукових досліджень.
17. Характеристика загальних методів наукових досліджень.
18. Характеристика спеціальних методів наукових досліджень.
19. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень.
20. Види та характеристика джерел інформації, що використовується в науково-дослідній роботі.
21. Інформаційне забезпечення та методи пошуку необхідної інформації для наукових досліджень.
22. Порядок обробки та групування наукової інформації.
23. Загальна схема наукового дослідження.
24. Організація та планування наукового дослідження.
25. Структура, зміст та методика виконання реферату.
26. Структура, зміст та методика виконання курсової роботи.
27. Основні види та функції наукових публікацій.
28. Основні вимоги до видавничого оформлення публікації.
29. Якісна та кількісна складова публікацій здобувача.
30. Структура, зміст та методика виконання наукової монографії, статті, тез.
31. Структура, зміст доповіді, виступу, книги.
32. Форми звітності при науковому дослідженні.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів вищої освіти;
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів, студентів, слухачів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року.

2. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» зі змінами та доповненнями.
3. Тогочинський О.М., Дрижак В.В. Практикум з курсу: «Основи наукових досліджень». Навч.-метод. посіб. Чернігів: Академія ДПТС, 2019. 181 с.
4. Дрижак В.В. Основи наукових досліджень. Навч.-метод. посіб. для самостійної роботи курсантів, студентів, слухачів. Чернігів: Академія ДПТС, 2018. 136 с.
5. Данильян О.Г., Дзюбань О.П. Організація та методологія наукових досліджень. /Навч. посіб. Харків: «Право». 2017. 448 с.
6. Гальченко С.І., Силка О.З. Основи наукових досліджень: /Навч. посібн. Черкаси: АММО. 2015. 93 с.
7. Корягін М.В. Основи наукових досліджень. /Навч. посіб. Київ.:Алерта, 2014. 622 с.
8. Кислий В.М. Організація наукових досліджень./Навч. посіб. Суми: Університетська книга. 2011. 224 с.
9. Основи методології та організації наукових досліджень. Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів / За ред.. А.Є. Конверського. Київ.:ЦНЛ. 2010. 352 с.
- 10.Коркушко Н.М. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. Харків: вид-во ХНАДУ. 2008. 65 с.
- 11.Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідної діяльності./Навч. посіб. Київ: Знання. 2006. 307 с.
- 12.Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. Посібник. Київ: Кондор. 2006. 206 с.

Допоміжна:

1. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. Київ: Академвидав. 2005. 208 с.
2. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навч. посібник. Київ:”Слово”. 2004. - 235 с.
3. Єріна А.М. Методологія наукових досліджень. Навч.посібник. Київ: МОН. 2004. 216 с.
4. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень. Навч.посібник. Київ: Вища школа, 2004. 208 с.
5. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти./Навч. посіб. Київ. 2003.
6. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібн.. - Київ.: 2003. 116 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Болонська декларація // www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/
2. Загальні відомості про вищу освіту в Україні // www.mon.gov.ua/education/higher/higher

3.Нормативно-правова база наукової діяльності у вищих навчальних закладах.
Режим доступу:

<http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/nauka/naukova-diyalnist-u-vishchikh-navchalnikh-akladakh/4688>

4.Нормативно-правова база атестації наукових та науково-педагогічних кадрів
вищої кваліфікації-Режим доступу:

<http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/atestatsiya-kadriv/134-diyalnist/aestatsia-kadriv/5>.